

овища життєдіяльності, викорінування егоїзму, прагматизму егоїстичного типу, забезпечувати людинотворчість на принципах гуманізму, патріотизму, колективізму, взаємодопомоги, природовідповідної поведінки.

Первалова Л. В.

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри права, професор
ORCID ID: 0000-0001-5182-2838

Окладна М. Г.

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та філософії права
ORCID ID: 0000-0003-4585-7596

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Протягом багатьох століть національною ідеєю українського народу було набуття незалежності. Сьогодні, коли Україна є суверенною, демократичною державою, яка прагне зайняти гідне місце серед європейських країн та проголосила курс на євроінтеграцію, формування національної ідеї є актуальним та вкрай потрібним. Національна ідея повинна об'єднати українське суспільство, яке складають представники різних народів, що розмовляють різними мовами, сповідають різну віру, мають різну культуру та цінності. За умов всеохоплюючої кризи національна ідея буде сприяти консолідації українського суспільства, формувати національну свідомість громадян, стане духовною основою державного будівництва.

Сучасні науки про суспільство містять багато підходів до визначення сутності національної ідеї: політичний і геополітичний, релігійний і філософський, художньо-публіцистичний і управлінський. Так, на думку М. Головатого, «національна ідея не може бути сталою, незмінною в сенсі не тільки її реального визначення, а й духовного вияву». Вона буде сприяти формуванню й розвитку громадянського суспільства, об'єднає активних, свідомих і відповідальних представників усіх націй і народностей, що проживають в Україні, створивши єдину українську політичну націю [1]. М. Жу-

линський під національною ідеєю розуміє систему ціннісних орієнтирів, що полягає в урахуванні інтересів усіх верств суспільства, усіх народів [2]. С. Савойська вважає, що без єдиної національної ідеї, яка орієнтована на майбутнє, повинна орієнтуватися на національну безпеку, інтелект українського народу, ефективність і світові стандарти [3], не можуть сформуватися спільна мова й культура української політичної нації.

М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадеєв у монографії «Національна ідея і соціальні трансформації в Україні» на підставі аналізу праць вітчизняних та світових дослідників розглядають теоретичні, методологічні напрями й стилі філософського осмислення такого феномена, як національна ідея [4]. На їх думку нагальною потребою сьогодення є наповнення національної ідеї новим ідеологічним змістом, який відповідав би цивілізаційним, науковим, інформаційним процесам нового тисячоліття [4, с. 254–255].

На думку М. Михальченка, для формування національної ідеї в Україні потрібно: гармонізувати її внутрішню структуру, поступово висуваючи на головні ролі економічну та духовно-культурну складову; підвищити її прогностичний потенціал – задати країні напрям оптимального розвитку на сьогодні та на стратегічну перспективу; налагодити партнерські стосунки влади з народом. Якщо така модернізація не відбудеться, то суспільство і держава будуть деструктуризуватися. [5, с. 20–21].

Сучасні науковці пов'язують поняття «національна ідея» зі стійким уявленням індивіда про основоположне у минулому, сьогоденні і майбутньому своєї країни, яке мобілізує його на життєві зусилля, а також із відповідним станом суспільної свідомості. Національною ідеєю повинно стати таке поняття, яке адекватно та похожим чином сприймає більшість населення країни, незалежно від мови, віросповідання, соціального статусу, освіти, культурного рівня. Потреба в національній ідеї зумовлюється перш за все необхідністю мобілізації зусиль усіх громадян для вирішення конкретних завдань, які постають перед усім суспільством. Усвідомлена або неусвідомлена національна ідея багато в чому є важливим імпульсом в житті будь-якого народу, історичне існування народу якого зумовлено цінностями, віруваннями і переконаннями. Національна ідея не буде життєздатною, якщо вона не базується на цінностях, стає ідеологічним сурогатом. Тільки тоді, коли національна ідея відображає ідеї всього народу, розуміє завдання заради майбутнього, вона спроможна мобілізувати народ на історичні досягнення. Іншими словами, нація – це народ, який володіє національною ідеєю.

Сучасні реалії свідчать, що українська національна ідея знаходиться на такій стадії, коли всі говорять про необхідність її формування, але для

цього нічого не робиться. Такий стан – результат відсутності консолідації громадян України в єдину націю, зокрема за історичних причин – тривалий час Схід і Захід перебували під впливом Росії, з одного боку, та під впливом Польщі, Австро-Угорщини, у подальшому Румунії та Угорщини, з іншого, що зумовило й формування ментальних нюансів. За весь час незалежності України, об'єднанням її земель і народів в єдине ціле ніхто по справжньому не займався. Відбувалося лише «перетягування канату» у ту чи іншу сторону. Результат таких дій не змусив себе довго чекати – з'явилися «правильні» та «неправильні» українці, що призвело до ще більшої дезінтеграції країни.

Україна є багатонаціональною країною, яка об'єднує понад 130 національностей, народностей та етнічних спільнот – українці, росіяни, білоруси, кримські татари, угорці, євреї, греки та ін., які належать й до різних релігійних спільнот. За даними соціологічних досліджень більшість опитаних українців (74%) відносять себе до православ'я, 8% – до греко-католицизму, майже по 1% – до римо-католицизму і протестантських та Євангелічних церков. Просто християнами себе вважають 8.5% опитаних, не відносять себе до жодного з релігійних віросповідань 6% [6].

Національна ідея як прояв національної свідомості, національної освіти, культури, духовності повинна об'єднувати суспільство навколо базових цінностей, з'єднуючи минуле, сучасне та майбутнє народу, визначати національні пріоритети, виступати стратегічним орієнтиром розвитку держави. Брак національної ідеї в сучасній Україні – проблема суперечливості існування національної еліти, яка виявляє неспроможність об'єднати сучасне українське суспільство. Спроби поділу країни на «своїх» та «чужих», за мовними, релігійними та іншими ознаками тільки посилять кризові явища в країні [7].

Таким чином, у країні, де населення відноситься до різних національностей, релігійних конфесій, соціальних груп, має різні погляди та вподобання необхідно знайти таку систему цінностей, яку б сприймало та підтримувало усе суспільство, а не тільки його окремі групи. Ці цінності повинні відповідати цінностям й інтересам усіх етнічних, соціальних, релігійних груп і об'єднань. Тільки гармонійне поєднання демократичних, патріотичних, соціальних цінностей буде основою, яка об'єднає всіх громадян України для розробки єдиної стратегії державного і національного розвитку, уможливить і забезпечить умови модернізації суспільних відносин та інститутів країни [8].

Література

1. Головатий М. Ф. Соціологія політики. – К. : МАУП, 2003. – 504 с.

2. Жулинський М. Українська національна ідея в ідеологічній системі державотворення // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 9–14.
3. Савойська С. Українська національна ідея в мовно-комунікативному контексті консолідації поліетнічного соціуму // Віче. – 2003. – № 12 – С. 28–30.
4. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М. В. Попович, А. М. Єрмоленко, В. Б. Фадєєв та ін. – К. : Укр. Центр духовн. культури, 2005. – 328 с.
5. Михальченко М. Національна ідея як регулятивна сила в загальнонаціональному та регіональному масштабах // Регіональні версії української національної ідеї: спільне та відмінне: зб. ст. – К., 2005. – С. 9–35.
6. Релігійні вподобання населення України // Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/religiyni-vpodobannya-naseleण्या-ukrayiny>
7. Кіпенський А. В., Первалова Л. В., Яценко О. М. Якою має бути українська національна ідея? // «Актуальні проблеми розвитку українського суспільства» Вісник НТУ «ХПІ» 2017. № 52 (1273), С. 16–28.
8. Стасєвська О. А., Уманець О. В. Модернізація морально-ціннісних пріоритетів за умов соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства / О. А. Стасєвська, О. В. Уманець // Філософія в сучасному світі: Матеріали міського науково-практичного семінару, 17–18 листопада 2017 р. // Ред. кол. Я. В. Тарарєєв, А. В. Кіпенський, Л. В. Первалова [та ін.]. – Харків: «Точка», 2017. – С. 180–182.

Прудникова О. В.

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
ORCID ID: 0000-0003-4610-908X

ДО ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сучасна соціокультурна реальність наскрізь пронизана віртуальністю. Віртуальне середовище, послуги та технології Інтернету дозволяють користувачам різних переконань, різного походження й рівня освіченості встановлювати контакт один з одним і об'єднуватися у співтовариства. У той же час, у подібному середовищі виникають проблеми ідентифікації та анонімності користувачів, які ставлять під сумнів їх здатність розуміти свою життєдіяльність (як приватну, так і професійну) і розпоряджатися нею у віртуальному